

Advies over de verlaging van de leerplichtleeftijd

Advies over de verlaging van de leerplichtleeftijd

1 Situering

Het federale regeerakkoord van 18 maart 2008 stelt dat de leerplichtige leeftijd zal worden verlaagd tot 5 jaar. In uitvoering van dit akkoord legde op 6 maart 2009 de minister van KMO's, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid het Overlegcomité een voorontwerp van wet voor tot wijziging van de wet van 29 juni 1983 betreffende de schoolplicht. Voorstel is om de leerplichtige leeftijd in te stellen vanaf de leeftijd van 5 jaar en dit vanuit de vaststelling dat ongeregeld bezoek aan de kleuterklas kan leiden tot belangrijke leerachterstand.

De Vlaamse Onderwijsraad heeft geen adviesbevoegdheid ten aanzien van het federale Parlement. Gezien het pedagogisch, onderwijskundig en maatschappelijk belang van dit voorontwerp van wet en de gevolgen voor de Vlaamse onderwijsbevoegdheden, wenst de Raad Basisonderwijs hierover toch een advies op eigen initiatief uit te brengen.

Het advies werd aan de Raad Basisonderwijs voorgelegd op 13 mei 2009 en goedgekeurd in aanwezigheid van dertien stemgerechtigde leden. Twaalf leden stemden voor het advies, één lid stemde tegen en er waren geen onthoudingen.

2 Recente impulsen van de Vlaamse Gemeenschap m.b.t. het onderwijs aan de kleuters

2.1 Advies van de Raad Basisonderwijs over de verlaging van de leerplichtleeftijd en over een optimalisering van het onderwijs aan de jongste kleuters

Op 21 april 2004 formuleerde de Raad Basisonderwijs reeds een advies over de verlaging van de leerplichtleeftijd en over een optimalisering van het onderwijs voor de jongste kleuters. Volgens dit advies bood het toenmalige wetsvoorstel tot verlaging van de leerplicht onvoldoende garanties voor een daadwerkelijke aanpak van de gestelde problematiek, m.n. het voorkomen van leerachterstand bij kinderen. De raad pleitte destijds voor een geïntegreerde aanpak, waarbij minstens gelijktijdig, op het Vlaamse niveau, ondersteunende maatregelen worden genomen.

2.2 Maatregelen in het kader van het jaar van de kleuter

Met het oog op een vroegtijdige participatie en een effectieve aanwezigheid van kleuters ontwikkelde de minister van Onderwijs binnen de Vlaamse Gemeenschap een impulsplan naar aanleiding van het jaar van de kleuter (2007-2008). Daarop trof de Vlaamse Regering een aantal maatregelen die o.a. in de lijn van het voornoemde advies liggen:

- Een efficiënte gegevensverzameling inzake kleuterparticipatie en een opvolging van niet-ingeschreven kleuters via Kind & Gezin;
- Een bredere ondersteuning van de kleuterschool via een verbeterd systeem van instaplestijden, de toekenning van een extra puntenenveloppe zorg+ en

- GOK+-lestijden, de extra ondersteuning door begeleiding voor niet-Nederlandstalige kleuters (= tweedelijnsondersteuning kleuterparticipatie);
- Een aanzet tot het wegwerken van financiële drempels door de invoering van de maximumfactuur van 20 euro per kleuter per jaar, door de invoering van de schooltoelage (en in een apart decreet door verhoogde werkingstoelagen);
 - Een opdracht voor CLB's inzake de sensibilisering van ouders en de opvolging van kleuters die onregelmatig naar school komen;
 - Informatiedoorstroming en acties rond kleuterparticipatie vanuit de LOP's;
 - Een brede sensibilisering via verschillende kanalen;
 - Een goede samenwerking tussen Onderwijs en Welzijn en een naadloze overgang van kinderopvang naar onderwijs.

2.3 Toelatingsvoorwaarde tot het gewoon lager onderwijs

Even belangrijk als de voornoemde maatregelen, is het decreet van 20 maart 2009 houdende de toelatingsvoorwaarden tot het gewoon lager onderwijs en de engagementsverklaring tussen school en ouders in het basis- en secundair onderwijs. Dit decreet maakt de toegang tot het lager onderwijs voor zesjarige leerlingen afhankelijk van de inschrijving in een Nederlandstalige kleuterschool tijdens het vorig schooljaar. In dat schooljaar moet de leerling ten minste 220 halve dagen aanwezig zijn geweest. Leerlingen van zes jaar, of jonger, die niet aan deze voorwaarden voldoen, kunnen toch ingeschreven worden indien zij slagen voor een test over hun kennis van het Nederlands.

De Vlaamse Gemeenschap voert op die wijze *de facto* de schoolplicht in op het niveau van het laatste jaar kleuterklas, voor leerlingen van zes jaar¹ die aan de leerplicht willen voldoen. Verwacht wordt dat deze maatregel zal leiden tot bijna 100% inschrijving en een veel hogere aanwezigheidsgraad in de laatste kleuterklas.

3 Bemerkingen bij het voorliggende ontwerp inzake leerplichtverlaging

3.1 Beperkt verwacht effect van leerplichtverlaging

De participatiegraad in het kleuteronderwijs ligt op dit moment al vrij hoog. Er is nog geen zicht op de bijkomende effecten van de nieuwe regelgeving. Men mag niettemin verwachten dat de recente maatregelen in het kader van het Jaar van de Kleuter en het decreet inzake de toelating tot het lager onderwijs, een bijkomende impuls zal geven aan de participatiegraad en aanwezigheidsratio in het laatste jaar van de kleuterschool.

Het dwingend karakter van een leerplichtverlaging zal dit effect ongetwijfeld vervolledigen. Gezien de reeds hoge participatiegraad gaat het evenwel om een kleine restgroep. De Raad Basisonderwijs vraagt zich af of het niet efficiënter zou zijn de resterende doelgroep met gerichte acties te benaderen. In het bijzonder suggereert de raad om de huidige opdracht van Kind & Gezin in het kader van niet-ingeschreven kleuters niet te beperken tot de gezinnen die vrijwillig meewerken, maar met de huidige middelen de techniek van aanklappende zorg toe te passen, zodat alle niet-ingeschreven kleuters bereikt worden.

¹ Het betreft alle leerlingen die in het jaar waarin zij zes jaar worden aan de leerplicht willen voldoen in een Nederlandstalige gewone lagere school.

3.2 Financiële consequenties van een leerplichtverlaging

De Raad Basisonderwijs is van mening dat zowel de invoering van de schoolplicht als de invoering van de leerplicht vanaf de leeftijd van 5 jaar budgettaire implicaties heeft.

De raad accepteert geen leerplichtverlenging zonder een financiële gelijkschakeling van het desbetreffende jaar van het kleuteronderwijs met het lager onderwijs. Het is in die context de vraag of de federale overheid de financiële consequenties op zich zal nemen.

Bovendien wijst de raad er op dat de leerplichtverlenging verbonden is aan de grondwettelijke opdracht om levensbeschouwelijk onderricht te voorzien.

Een verlaging van de leerplicht (en een uitbreiding van de leerplicht met één jaar) zal ongetwijfeld een hoog kostenplaatje tonen. Zijn de noodzakelijke financiële inspanningen in verhouding met het beoogde resultaat?

De raad meent dat de overheid beschikbare budgetten beter kan besteden aan het gelijktrekken van de financiering van het kleuteronderwijs met het lager onderwijs. Overigens resten er in beide gevallen – m.n. de schoolplicht en de leerplicht – nog weinig argumenten om de huidige omrekeningscoëfficiënt van 0,8848 te hanteren op de werkingstoelagen en op het lestijdenpakket.

3.3 Autonomie van de Vlaamse Gemeenschap

De leerplicht is op dit moment nog een federale materie. Mogelijke nieuwe tendensen inzake leerplichtverlaging zijn element in het communautair debat in de Gemeenschappen. De meerwaarde van een federale regelgeving ter zake is gering. De Raad Basisonderwijs opteert daarom om op termijn de bevoegdheid inzake de leeftijd en de duur van de leerplicht over te dragen aan de Gemeenschappen.

3.4 Bijkomende aandachtspunten

Kinderen van de trekkende bevolking

De leerplichtige kinderen van deze doelgroep gaan meestal op internaat. Door de verlaging van de leerplicht komt het er in de feiten op neer dat deze doelgroep zijn kinderen een jaar eerder naar het internaat zal brengen, wat een kostenverhoging tot gevolg heeft.

Huisonderwijs

Welke gevolgen heeft de verlaging van de leerplicht voor het huisonderwijs en de controle van de overheid op het huisonderwijs?

Gevolgen op planning en structuur van scholen

Het decreet basisonderwijs erkent het bestaan van autonome kleuter- en lagere scholen. De verlaging van de leerplicht kan beïnvloedend werken op scholen om het andere niveau te gaan inrichten.